

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/248/2021
Identifikačné číslo spisu:	7218205790
Dátum vydania rozhodnutia:	30.03.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:7218205790.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Petra Brňáka a sudcov JUDr. Ľubora Šeba a JUDr. Ivana Rumanu, v spore žalobcov 1/ U. T., bývajúceho v M., O. XX, 2/ U. T., bývajúceho v M., T. XX a 3/ U. T., bývajúceho v M., O. 6, zastúpených JUDr. Jaroslavom Škapincom, advokátom so sídlom v Košiciach, Moyzseova 36 proti žalovaným 1/ X. X., bývajúcemu v P., Z. XX a 2/ U. I., bývajúcej v H. XXX, zastúpených JUDr. Marekom Gibom, advokátom so sídlom v Trebišove, Hviezdoslavova 4, o určenie dedičského práva, vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 10C/50/2018, o dovolaní žalobcov 1/ až 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 29. septembra 2020 sp. zn. 6Co/33/2020, takto

rozhodol:

Dovolanie žalobcov 1/ až 3/ z a m i e t a.

Žalovaní 1/ a 2/ majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice II (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 17. decembra 2019 sp. zn. 10C/50/2018 zamietol žalobu, a žalovaným 1/ a 2/ (ďalej spolu aj „žalovaní“) priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu voči žalobcovi 1/, a žalovaným nárok na náhradu trov konania voči žalobcom 1/ a 2/ nepriznal.

1.1. Vo svojom odôvodnení súd prvej inštancie primárne uviedol, že v prípade ak žalobcovia 1/ až 3/ (ďalej spolu aj ako „žalobcovia“) na pojednávaní dňa 13. septembra 2019 tvrdili, že sú povolaní dediť už v druhej dedičskej skupine podľa § 474 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „OZ“), čím malo podľa žalobcov dôjsť k pochybeniu notára, takéto ich nazeranie je v rozpore s ustanovením § 474 a § 475 OZ, nakoľko spolužijúce osoby sami dediť nemôžu. Žalobcovia sú preto povolaní dediť až v tretej dedičskej skupine zákonných dedičov. Následne súd prvej inštancie zdefinoval spoločnú domácnosť, a poukázal na to, že žalobcovia nepreukázali kumulatívne splnenie predpokladov pre dedenie v tretej dedičskej skupine. Súd prvej inštancie vo svojom odôvodnení konštatoval, že relevantným pre posúdenie dedičského nároku žalobcov je doba len jedného roka spätne pred smrťou poručiťky. Zo

skutočností a dôkazov mal súd za zrejmé, že kvalita vzájomného vzťahu spolužitia v jednej domácnosti sa plynutím rokov menila tak v otázke trávenia spoločného času, intímneho života so žalobcom 1/ s poručiteľkou, ako aj v spôsobe vedenia spoločnej domácnosti, starostlivosti žalobcu 1/ o domácnosť a uspokojovania potrieb členov domácnosti tvorené poručiteľkou a žalobcami. Ďalej podľa súdu prvej inštancie v čase smrti poručiteľky žalobcovia nežili s poručiteľkou v jednej domácnosti, keď dobrovoľne domácnosť opustili 31. júla 2016. Tvrdenia, že tak žalobcovia urobili pod nátlakom neboli podľa súdu preukázané. Žalobcovia urobili všetky faktické kroky k ukončeniu spolužitia i spoločnej domácnosti. Rovnako mal súd prvej inštancie za to, že žalobca 1/ nepreukázal jeho starostlivosť o poručiteľku, jeho tvrdenia boli vyvrátené viacerými svedeckými výpoveďami, čím bolo podľa súdu prvej inštancie za preukázané, že žalobca 1/ sa o poručiteľku nezaujímal, nenavštevoval ju v nemocnici a nestaral sa o ňu, a minimálnu súčinnosť ohľadne starostlivosti poskytol na len požiadanie jej príbuzných. Žalobca 1/ nepreukázal ani to, že by sa rok pred smrťou poručiteľky podieľal na úhrade spoločného úveru. Zo strany žalobcu 1/ tak nebolo preukázané pred opustením spoločnej domácnosti ani jej vedenie v podobe hospodárenia a starostlivosti o ňu.

1.2. Vo vzťahu k žalobcom 2/ a 3/ súd prvej inštancie vo svojom odôvodnení uviedol, že síce žalobcovia 2/ a 3/ nemali zdroj príjmu na úhradu svojich osobných potrieb, mali však nárok na ich úhradu od žalobcu 1/ ako otca a ich matky, ktorý k nim počas celého roka pred smrťou poručiteľky mali vyživovaciu povinnosť. Poručiteľka síce žalobcovi 2/ a 3/ zabezpečovala starostlivosť až do zhoršenia jej zdravotného stavu a hospitalizácie, avšak v období rozhodnom pre posúdenie ich nároku im už ale pre svoj zdravotný stav starostlivosť neposkytovala, čo potvrdila aj výpoveď žalobcu 2/ a 3/. Ich výpoveď vzhľadom na ich vek v rozhodnom čase a iné nazeranie na niektoré situácie nepovažoval súd za zásadné. Rovnako však žalobcovia v 2/ a 3/ rade nežili v čase smrti v spoločnej domácnosti s poručiteľkou, a poručiteľka im ako spolužijúcim osobám neposkytovala plnenie na úhradu ich potrieb.

1.3. O nároku na náhradu trov konania rozhodol súd prvej inštancie v zmysle § 262 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) v spojení s § 255 ods. 1 CSP a § 257 CSP tak, že vzhľadom na to, že boli žalobcovia 2/ a 3/ školopovinní, čo predstavuje obmedzené schopnosti týchto žalobcov znášať trovy konania, je to odôvodňujúce na nepriznanie náhrady trov podľa § 257 CSP. Vo vzťahu k žalobcovi 1/ súd prvej inštancie žiadnu takú výnimočnú okolnosť, ktorá by ho odbremenila od jeho povinnosti znášať trovy konania zo spisu nevyplývala, a preto priznal žalovaným voči žalobcovi 1/ nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 29. septembra 2020 sp. zn. 6Co/33/2020 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny v zmysle § 387 ods. 1 CSP, a nepriznal stranám konania nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. Vo svojom odôvodnení sa plne stotožnil so záverom súdu prvej inštancie o nesplnení zákonných podmienok v zmysle ustanovenia § 475 OZ. Súd prvej inštancie podľa odvolacieho súdu svoje úvahy, ako dospel k tomuto záveru veľmi podrobne a presvedčivo uviedol s poukazom na skutkové zistenia, konkrétne dôkazy a príslušné zákonné ustanovenia. Spochybňovanie skutkových zistení žalobcami považoval odvolací súd za nedôvodné, keďže súd prvej inštancie pri hodnotení dôkazov dodržal zákonom stanovený postup v zmysle § 191 CSP. Vykonaným dokazovaním bolo podľa odvolacieho súdu nepochybne preukázané, že v čase smrti poručiteľky s ňou nežili v spoločnej domácnosti, pričom už samotná táto skutočnosť je dôvodom na zamietnutie žaloby. Aj napriek tomu, že žalobcovia počas konania tvrdili, že byt neopustili dobrovoľne, v konaní uvedené tvrdenie nepreukázali, a s poukazom na konkrétne dôkazy bola táto obrana žalobcov vyvrátená. Rovnako považoval odvolací súd správny záver súdu prvej inštancie, že spoločnú domácnosť s poručiteľkou žalobcovia neviedli už určitú dobu pred jej opustením (minimálne od konca roka 2015). Za nenáležité považoval odvolací súd aj spochybňovanie právneho posúdenia s poukazom na judikatúru z minulého storočia (R 12/1968, R 86/1952 a R 34/1960), nakoľko judikát R 12/68 je doposiaľ v súdnej praxi akceptovaný a k jeho odklonu nedošlo (4Cdo/158/2019), rovnako odvolací súd poukázal na rozhodnutie R 71/2018, v zmysle ktorého do ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk. Samotní žalobcovia podľa odvolacieho súdu neuviedli žiadne rozhodnutie vyššej súdnej autority, ktoré by nasvedčovalo odklonu od tejto súdnej praxe a iného výkladu splnenia podmienky trvania spolužitia s poručiteľom pred jeho smrťou.

2.2.O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa ustanovenia § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP tak, že vzhľadom na to, že žalovaným 1/ a 2/ žiadne trovy v odvolacom konaní nevznikli, nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania žiadnej zo strán.

3. Žalobcovia (ďalej aj ako „dovolatelia“) podali voči rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovali z § 420 písm. f/ CSP a § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, a navrhli, aby dovolací súd zrušil rozsudok súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu, a v celom rozsahu vec vrátil na súd prvej inštancie na ďalšie konanie. V závere podaného dovolania dovolutelia požiadali dovolací súd o odklad vykonateľnosti v dôsledku predĺženia možných nežiadúcich situácií.

3.1. V súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. f/ CSP uviedli, že vada konania odvolacieho súdu, ako aj súdu prvej inštancie spočíva v tzv. opomenutom dôkaze, a to označení výpovedí žalobcov 2/ a 3/ ako bezvýznamných a nepodstatných pre prípad, ktoré sú podľa dovolutel'ov pre tento prípad podstatné.

3.2. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP dovolutelia v podstatnom namietali nesprávny výklad ustanovenia § 475 ods. 1 OZ zo strany súdov nižšej inštancie, keď podľa dovolutel'ov citované zákonné ustanovenie pripúšťa v prípade zákonnej formulácie „pred jeho smrťou (poručiteľa)“ dva možné výklady Podľa dovolutel'ov je možné za pomoci doslovného výkladu pripustiť aj názor, že najmenej rok pred smrťou je aj 11 rokov pred smrťou. Preto by nemal byť pojem „pred smrťou poručiteľa“ mechanicky stotožnený s pojmom „ku dňu smrti poručiteľa“, z ktorého vychádzal odvolací (prvostupňový) súd. Dovolutelia nesúhlasili so súdmi označenou dobovou judikatúrou z minulého storočia (najmä R 12/1968). V ďalšom dovolutelia poukázali na to, či je morálne, správne a všeobecne akceptovateľné žiť v spoločnej domácnosti ako druh a družka 11 rokov, spoločne sa starať o deti a domácnosť, následne po hrubej intervencii súrodencov poručiteľky ležiacej v kóme sa odsťahovať, a za týchto skutkových okolností nemať nárok na dedičský podiel. Dovolutelia považovali za rozpor logiky, slušnosti, spravodlivosti a morálky aby ak niekto žije v spoločnej domácnosti 11 rokov, financuje ju je pozbavený nároku na dedičstvo. V hypotéze § 475 ods. 1 OZ podľa dovolutel'ov nie je obsiahnutá kvalita vzťahu ako právny predpoklad pre stratu práva dedič'ovi.

4. Žalovaní vo svojom vyjadrení k dovolaniu žiadali, aby dovolací súd dovolanie žalobcov odmietol v celom rozsahu ako neprípustné. Podľa žalovaných súd prvej inštancie vykonal v predmetnej veci rozsiahle dokazovanie, v rámci ktorého bolo preukázané, že žalobcovia uviedli ako v žalobe tak aj v konaní mnohé nepravdivé a účelové skutkové tvrdenia na preukázanie ktorých buď nepredložili žiadne relevantné dôkazy, alebo naopak, ich skutkové tvrdenia boli vykonaným dokazovaním jednoznačne vyvrátené. V zásadnom ďalej poukázali na argumentáciu predostretú počas celého konania a poznamenali, že do práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 Dohovoru nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov. K výkladu žalobcov ustanovenia § 475 ods. 1 OZ žalovaní uviedli, že iný výklad by pripúšťať viacero spoločných domácnosti s viacerými osobami žijúcimi s poručiteľom nezávisle od seba v rôznom časovom období pred jeho smrťou, a teda bez začiatku uplynutia ročnej doby podľa § 475 ods. 1 OZ. Podľa žalovaných je otázka počítania času v zmysle § 475 ods. 1 OZ dávno judikatúrou vyriešená tak, že sa počíta ako doba jedného roka spätne odo dňa smrti poručiteľa. Žalovaní v závere svojho vyjadrenia poukázali na to, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok nesmie byť vnímané ako skryté odvolanie, a že žalobcovia v podanom dovolaní nepreukázali splnenie podmienok pre prípustnosť dovolania.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je sčasti procesne prípustné, nie však dôvodné.

6. Žalobcovia v rámci podaného dovolania bez uvedenia relevantných dôvodov požiadali, aby najvyšší súd odložil vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu. Najvyšší súd nezistil splnenie predpokladov pre odloženie vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP; v súlade s ustálenou praxou tohto súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie (toto sa vydáva iba v

případe vyhovieu návrhu, pozn.).

Dovolanie podľa § 420 písm. f/ CSP

7. Dovolatelia vyvodzujú prípustnosť nimi podaného dovolania z § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, alebo ktorým sa konanie končí, a je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 ods. 1 CSP.

8. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05).

8.1. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie alebo spor) znemožňujúca účastníkovi (strane sporu) realizáciu jej procesných oprávnení a măriaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní. Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku (3Cdo/110/2017, 4Cdo/128/2017, 8Cdo/56/2017).

8.2. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu - finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom konaní, potom už „postupom súdu“ v zásade nemôže byť ani časť rozhodnutia - jeho odôvodnenie (obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť a úplnosť odôvodnenia), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol (3Cdo/173/2017, 7Cdo/150/2017, 8Cdo/49/2017). Otázku ústavnej súladnosti právneho záveru dovolacieho súdu založeného na takomto chápaní pojmu „procesný postup súdu“ posudzoval Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) napríklad v konaniach sp. zn. I. ÚS 21/2018, III. ÚS 614/2017, IV. ÚS 88/2018, v ktorých podané sťažnosti odmietol s odôvodnením, že nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup najvyššieho súdu pri rozhodovaní o dovolaní nemajúci oporu v zákone.

8.3. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady znátočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017).

9. Z obsahu podaného dovolania vyplýva, že dovolatelia vidia vadu konania súdu prvej inštancie ako aj odvolacieho súdu v tzv. opomenutom dôkaze, a to označení výpovedí žalobcov 2/ a 3/ ako bezvýznamných a nepodstatných pre prípad, ktoré sú podľa dovolateľov pre tento prípad podstatné (bod 3.1.).

9.1. Procesnému právu účastníka navrhovať dôkazy zodpovedá povinnosť súdu nielen o vznesených návrhoch (a dôkazoch) rozhodnúť, ale tiež, pokiaľ im nevyhoví, vo svojom rozhodnutí odôvodniť, prečo, a z akých dôvodov tak neurobil. Nevyhovenie dôkaznému návrhu strany sporu možno založiť len tromi základnými dôvodmi, a až v prípade, ak tieto dôvody zistené neboli, súd postupuje v rozpore s čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, a v konaní vzniká dôkazná vada, tzv. opomenuté dôkazy. V uvedenom prípade však nie je možné zo strany súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu hovoriť o tzv. opomenutých dôkazoch, keď súd prvej inštancie žalobcami navrhovaný výsluch žalobcu 2/ a 3/ riadne vykonal, a jeho

vyhodnotenie v rozhodnutí odôvodnil.

9.2. Z obsahu podaného dovolania v súvislosti s uvedenou námietkou tak jednoznačne vyplýva, že aj napriek tomu, že výsluch žalobcov 2/ a 3/ označili žalobcovia ako tzv. opomenutý dôkaz, námietka žalobcov v skutočnosti spočíva v nesprávnom vyhodnotení vykonaných dôkazov. V tejto súvislosti však dovolací súd poukazuje na skutočnosť, že nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je vadou konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Hodnotenie dôkazov prislúcha zásadne len tomu súdu, ktorý ich vykonal, teda v tomto prípade súdu prvej inštancie. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, ale táto skutočnosť sama osebe prípustnosť dovolania v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP nezakladá. Už dávnejšia judikatúra najvyššieho súdu (R 42/1993, R 37/1993, R 125/1999, R 6/2000) ako aj viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu (napr. sp. zn. 2Cdo/130/2011, 5Cdo/244/2011, 6Cdo/185/2011 a 7Cdo/38/2012) zastávali názor, že ani prípadná neúplnosť či nesprávnosť skutkových zistení a skutkových záverov nie je v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaná bez ďalšieho za dôvod zakladajúci tzv. zmätočnosťnú vadu konania. Zmeny v právnej úprave dovolania a dovolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu týchto judikátov a rozhodnutí nedotkli, preto ich treba považovať za naďalej aktuálne. Dovolací súd pre úplnosť poznamenáva, že do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky nepatrí právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj I. ÚS 97/97).

9.3. Dovolací súd zdôrazňuje, že na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú teda povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní a či konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04), čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP, avšak tieto vady v prejednávanej veci nezistil.

9.4. V tomto prípade odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, ako vo veci rozhodol súd prvej inštancie, a jasne a zrozumiteľne vysvetlil, prečo rozsudok súdu prvej inštancie v odvolaní napadnutých výrokoch považuje za vecne správny. Najvyšší súd v tejto súvislosti dodáva, že odvolací súd ani súd prvej inštancie neoznačil výpovede žalobcov 2/ a 3/ ako „bezvýznamné“ a „nepodstatné pre prípad“. Súd prvej inštancie v odôvodnení svojho rozhodnutia v bode 42 konštatoval, že „...v rozhodnom období boli títo žalobcovia maloletí, s iným nazeraním na niektoré situácie, ktoré je ovplyvnené predovšetkým nedostatkom životných skúseností či vedomostí, a preto v tomto smere ich výpoveď (aj k otázke vzťahu žalobcu v 1. rade k poručiťke a jeho starostlivosť o domácnosť) nebola takou, ktorá by bola zásadná.“ S uvedeným sa stotožnil aj odvolací súd, ktorý spochybňovanie skutkových zistení žalobcami považoval za nedôvodné, keďže súd prvej inštancie pri hodnotení dôkazov dodržal zákonom stanovený postup v zmysle § 191 CSP.

9.5. Odôvodnenie dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu má podľa názoru dovolacieho súdu všetky zákonom vyžadované náležitosti v zmysle ustanovenia § 393 CSP. V reakcii na dovolacie argumenty žalobcov dovolací súd tiež uvádza, že za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f/ CSP nemožno považovať to, že odvolací súd svoje rozhodnutie neodôvodnil podľa predstáv dovolateľa, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom, čo nie je tento prípad. Ako vyplýva aj z judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky, iba skutočnosť, že dovolateľ sa s právnym názorom odvolacieho súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti jeho rozhodnutia (napr. I. ÚS 188/06). Žalobcovia preto neopodstatnene namietajú, že im súd prvej inštancie a odvolací súd znemožnili, aby uskutočňovali im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9.6. Vzhľadom na uvedené dovolací súd dospel k záveru, že žalobcovia neopodstatnene namietali, že odvolací súd nesprávnym procesným postupom znemožnil uskutočňovať im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP). Prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia preto nevyplyva.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP

10. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu písm. a/), ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená (písm. b/) alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. c/).

10.1. Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (ods. 1). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (ods. 2).

11. Dovolatelia v podanom dovolaní namietali tiež nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom, a to v súvislosti s výkladom ustanovenia § 475 ods. 1 OZ. Podľa ich názoru nižšie súdy nesprávne vyložili zákonnú formuláciu „pred jeho smrťou (poručiteľa)" ako „ku dňu smrti", hoci podľa ich názoru možno pripustiť aj názor, že najmenej rok pred smrťou je aj 11 rokov pred smrťou (bod 3.2.).

12. So zreteľom na nastolenie právnej otázky spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 v spojení s § 432 CSP dospel potom dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcov je v danom prípade procesne prípustné, a to aj napriek formálne nesprávne označenému dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Následne preto skúmal, či je podané dovolanie dôvodné (či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu skutočne vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci).

13. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

14. Podľa § 475 ods. 1 OZ ak nededí manžel ani žiadny z rodičov, dedia v tretej skupine rovnakým dielom poručiťovi súrodenci a tí, ktorí žili s poručiťom najmenej po dobu jedného roka pred jeho smrťou v spoločnej domácnosti a ktorí sa z toho dôvodu starali o spoločnú domácnosť alebo boli odkázaní výživou na poručiťľa.

15. V rozsahu dovolateľmi namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (bod 11), pri viazanosti odvolacieho súdu dovolacím návrhom a zisteným skutkovým stavom (§ 441 a § 442 CSP), odvolací súd v podstatnom uviedol, že v konaní „bolo nepochybne preukázané, že žalobcovia v čase smrti so žalobkyňou nežili v spoločnej domácnosti, keď túto dobrovoľne a trvale opustili ešte pred jej smrťou ... z ktorého dôvodu je vylúčené ich dedičské právo v zmysle § 475 ods. 1 OZ. Už samotná táto skutočnosť, ktorá predstavuje nesplnenie zákonom stanovenej podmienky, je dôvodom zamietnutia žaloby ... Nenáležitá je ... spochybňovanie právneho posúdenia veci s poukazom na judikatúru z minulého storočia (R 12/1968, R 86/1952 a R 34/1960), pokiaľ súd spolužitie v spoločnej domácnosti poručiťky najmenej po dobu jedného roka pred jej smrťou počítal ako dobu jedného roka spätne odo dňa smrti poručiťky (R 12/1968) ... Spoločnou podmienkou pre tieto ďalšie osoby je, že pred smrťou poručiťľa s ním žili najmenej rok v spoločnej domácnosti ... Okrem presne určenej minimálnej dĺžky trvania tohto vzťahu, t.j. najmenej po dobu jedného roka pred smrťou poručiťľa, je potrebné, aby súčasne bola splnená aspoň jedna z ďalších dvoch podmienok - starostlivosť o spoločnú domácnosť z tohto dôvodu alebo odkázanosť výživou na poručiťľa ... V zmysle rozhodnutia R 12/68 ... Doba jedného roka sa počíta spätne odo dňa smrti poručiťľa a je treba, aby v čase poručiťľovej smrti trvalo uvedené spolužitie ... uvedený judikát je doposiaľ akceptovaný v súdnej praxi a k jeho odklonu nedošlo (viď napr. uznesenie NS SR sp. zn. 4Cdo/158/2019 zo dňa 26.2.2020) ... Ani sami žalobcovia v odvolaní neuviedli žiadne rozhodnutie vyššej súdnej autority (Najvyššieho súdu Slovenskej republiky alebo Ústavného súdu SR), ktoré by nasvedčovalo odklonu od tejto súdnej praxe a inému výkladu splnenia podmienky trvania spolužitia s poručiťom pred jeho smrťou ... Nadalej je teda rozhodnutým pre posúdenie splnenia

zákonných podmienok obdobie jedného roka bezprostredne pred smrťou poručiteľa, t.j. jeden rok späť od smrti poručiteľa tak, ako to správne uzavrel aj súd prvej inštancie ... Ani odvolací súd sa nemal dôvod odchyliť od tejto ustálenej súdnej praxe ... Odvolací súd poukazuje na rozhodnutie R 71/2018, v zmysle ktorého do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikátúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I., II. a IV., vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986 (uznesenie Najvyššieho súdu SR z 24.1.2018 sp. zn. 6Cdo/29/2017)" (body 20, 23, 26 až 32 odôvodnenia napadnutého odvolacieho rozhodnutia).

16. Výklad ustanovenia § 475 ods. 1 OZ, na základe ktorého odvolací súd v zhode s ustálenou praxou dovolacieho súdu (bod 15) dospel k záveru, že minimálna doba jedného roka uvedená v citovanom ustanovení sa počíta späť odo dňa smrti poručiteľa a je treba, aby v čase poručiteľovej smrti trvalo uvedené spolužitie, považuje dovolací súd za právne konformný a teda aj správny. Pokiaľ potom nižšie súdy na základe skutkových zistení (§ 442 CSP) dospeli k záveru, že žalobcovia opustili spoločnú domácnosť poručiteľky ešte pred jej smrťou a od tejto doby až do smrti poručiteľky sa v byte patriacom poručiteľke nezdržiavali je aj podľa názoru najvyššieho súdu zrejmé, že neexistencia spolužitia medzi poručiteľkou a žalobcami v dobe jej smrti spôsobila dedičskú nespôsobilosť žalobcov vo vzťahu k poručiteľke, nakoľko žalobcovia nenaplnili zákonnú dikciu predpokladanú ustanovením § 475 ods. 1 OZ. Výkladová extenzia ustanovenia § 475 ods. 1 OZ o počítaní času poskytnutá dovolateľmi („najmenej rok pred smrťou je aj jedenásť rokov pred smrťou") odporuje aj všeobecnému inštitútu počítania času uvedenému v ustanovení § 122 ods. 2 OZ, v zmysle ktorého „koniec lehoty určenej podľa ... rokov pripadá na deň, ktorý sa zhoduje s dňom, na ktorý pripadá udalosť, od ktorej sa lehota začína". V okolnostiach danej veci je totiž zrejmé, že udalosťou, od ktorej sa lehota začína je smrť poručiteľky (pozri § 475 ods. 1 OZ).

17. Z dôvodov vyššie uvedených dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcov neopodstatnene smeruje proti takému rozsudku odvolacieho súdu, ktorý nespočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Najvyšší súd preto ich nedôvodné dovolanie zamietol podľa § 448 CSP.

18. O trovách dovolacieho konania dovolací súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP v spojení s § 453 ods. 1 CSP. Žalovaní mali v dovolacom konaní plný úspech, preto im proti neúspešným žalobcom vznikol nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.